

Igor CIOBANU, Artur COTRUȚĂ,

SANȚIUNILE ÎN MOLDOVA ȘI ȚARA ROMÂNEASCĂ ÎN EVUL MEDIU

Cuvinte-cheie: *sanțțiuni, pedepse, penalitate, secolul XVII, Vasile Lupu, Moldova, Matei Basarab, Țara Românească, evul mediu.*

Aplicarea pedepselor de către membrii unei societăți era justificată prin faptul că infractorul încălca evoluția comunității și cutumelor stabilite de către liderii așezărilor de oameni. Indiferent de infracțiune și natura acesteia, ca valori erau apreciate, atât omul cât și bunurile din patrimoniul comunității sau individual al unui membru. În comunitățile primitive fiecare membru avea un rol specific în cadrul societății, dispariția sau absența cuiva pe o perioadă de timp punea în pericol existența și supraviețuirea tuturor, astfel că oamenii primitivi au fost nevoiți să stabilească niște obiceiuri și tradiții care vor deveni cutume pentru a proteja obștea de autodistrugere de pericolul extern și nu în ultimul rând de cel intern. Regulile severe interne de a nu accepta pe membrii noi în comunitate era de a evita asumarea riscului de a se încălca evoluția normală lucrurilor din societate, cei care posedau meserii de gen: fierar, vraci, preot, vânător, agricultor, etc., erau de neînlocuit o persoană experimentată în dobândirea hranei sau făurirea unui bun pentru supraviețuirea și existența comunității primitive. Pedepsele au apărut ca niște măsuri de protecție a comunităților umane și a patrimoniului acestora¹.

În reglementarea penală a Legii Țării mai păstrează unele reminescente din epocile anterioare, dar în principal apără valorile și relațiile ce interesează ordinea feudală și anunță totodată unele începuturi de modernizare juridică. Statul căuta să pună stavilă practicii învechite a legii talionului, prin aplicarea sancțiunii numită zavească ce consta o amendă celor care ar cuteza să mai recurgă la răzbunarea privată. De asemenea se mai întâlnesc cazuri când unele persoane nevinovate să răspundă pentru vina unor rude, de exemplu fratele să plătească despăgubirea victimelor, fărădelegilor comise de fratele său. Se consacră fațăș inegalitatea în fața legii penale după starea socială a făptașului și a victimei aceleași fapte fiind apreciate în mod diferit ca și pedepsele.

Întrucât după cum s-a menționat deja sistemul răzbunării nu mai reprezenta nici un interes, el a fost înlocuit cu timpul, cu un sistem de despăgubire, cu o compoziție. Aceasta nu mai era o pedeapsă în sensul direct al cuvântului, ci o împăcare (o învoială) între părți, urmată de o despăgubire materială. Făptuitorul, ca să evite loviturile victimei sau ale familiei ei, plătea o despăgubire oarecare care era lăsată la învoiala părților.

Nu trezește îndoială faptul că sistemul compoziției reprezintă un stadiu mai înaintat în evoluția pedepsirii unei infracțiuni în dreptul feudal. În locul unei

¹ Ciobanu Igor, *Criminologie*, "Tipografia Centrală", Chișinău, 2013, p. 252.

răzbunări inumane și inutilele victimei sau familiei acesteia i se dă ceva care îi era materialmente profitabil și îi alină întrucâtva suferințele îndurate².

Vasile Lupu s-a dovedit un mare osânditor al hoților, fiind și inițiatorul primei pravile din Moldova, fiindu-i atribuite Domnului executarea a circa 14.000 de hoți(!), aceste informații le oferă condicile de judecată din vremea acestuia. În total Domnul a executat 40.000 de persoane, număr la care se adaugă alte câteva mii trimise să lupte în diverse bătălii, ca să își răscumpere vina prin sânge, și alte mii au fost condamnate fără proces. Vasile Lupu în cruzime l-a întrecut și pe Vlad Țepeș, acesta și-a condamnat doi frați la moarte. În fapt se aplica un sistem gradat de pedepse menit să descurajeze repetarea infracțiunii. Pentru prima faptă infractorul era bătut și era însemnat cu fierul roșu, pentru a doua crimă i se tăia o ureche, pentru a treia crimă i se tăia a doua ureche, pentru a patra era executat³.

Categoria socială căreia îi aparținea infractorul juca un rol important în soluționarea cauzelor, calificarea infracțiunii, motivarea hotărârilor și aplicarea pedepselor.

Cumulul de pedepse era frecvent, ca de exemplu patricidului i se tăiau mâinile sau se lega de coada calului, apoi era omorât, iar cadavrul era tăiat în bucăți și în unele cazuri se incinera corpul infractorului. Bigamul și cel ce își prostitua soția erau plimbați goi pe un măgar și apoi cel dintâi bătut și exclus din societate, al doilea era omorât. Sodomistul era ucis prin spânzurare și apoi corpul se incinera.

Azilul în biserică era un drept pentru criminali și un obicei pentru fețele bisericesti care acordau adăpost infractorilor mărunți. Biserica nu acorda sprijin infractorilor învinuți de: viol, răpire de femei și fete, adulter și omucid⁴.

Cele mai importante codificări ale legilor au fost cele ale lui Vasile Lupu în Moldova și Matei Basarab în Muntenia. *Pravila* lui Matei Basarab a fost inspirată din *Pravila* lui Vasile Lupu. Ambele pravile sunt puternic influențate de dreptul bisericesc canoane, pravila din Muntenia se începe cu canoane bisericesti. În justiția de atunci funcționa principiul: unde nu e lege scrisă acolo trebuie să fie utilizat în cauze obiceiul pământului.

Meritul *Pravilelor* lui Vasile Lupu (1646) în Moldova și a lui Matei Basarab în Țara Românească (1652) a constat în aceea că s-au consacrat anumite principii de drept prin legi scrise, stabilindu-se o sancțiune pentru faptele penale atunci constatate.

În *Pravila* din 1646 sunt menționate după locul de ispășire, pedeapsa cu ocnă, cu caterga, cu temnița și mănăstirea unde mergeau boierii condamnați.

Pedepsele aplicate erau fizice (prin tăierea capului, spânzurătoare, bătaie), fie închisoare la ocnă, temniță sau pușcărie, fie bănești (gloabă, dușegubină, pravdă,

² Grama Mariana, Daniel Martin, *Istoricul apariției și evoluției măsurilor alternative privațiunii de libertate în Republica Moldova*, în *Studia Universitas. Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova*, Chișinău, 2007, nr. 6, p. 97.

³ *Istoria Românilor*, vol. 5, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 607.

⁴ *Enciclopedia Românei*, vol. I, Asociația Științifică Pentru Enciclopedia României, București, 1938, p. 398.

zavească), uneori se aplicau și pedepse infamante (purtarea și bătaia pe uliță a infractorului, tăierea bărbiei, etc.⁵

Sanctiuni capitale

Pedeapsa capitală este o măsură de constrângere prevăzută de lege și aplicată infractorului de către un tribunal drept sancțiune pentru o infracțiune foarte gravă. Pedeapsa capitală era pusă în aplicare prin execuție de către un călău. De-a lungul timpului au existat un șir de condamnări cu moartea a infractorilor, metodele de aplicare fiind groaznice ca de exemplu: lapidarea, omorârea prin schingiuire, împușcarea de către un pluton de execuție, ghilotina, execuția prin tăierea cu ferestrăul, patul lui Procust, tragerea pe roată, execuția cu ajutorul cailor sau a elefantului, etc. În țările române erau folosite ca pedepse capitale: tragerea în țepă, decapitarea, moartea de sabie, spânzurarea, arderea pe rug, otrăvirea, etc.

Înalta trădare cunoscută ca hiclenie se pedepsea cu moartea. Domnul putea condamna pe inculpat în lipsa probelor și fără a se consulta cu Mitropolitul, dregători sau boieri⁶. Pretendenții la tron erau învinuiți de înaltă trădare și îi pedepseau cu decapitarea, iar capul era înfipt într-un par din târgul unde avea loc procesul de judecată⁷. Pedeapsa pentru necredință a fost aceeași pentru toți, căci scopul final al hiclenilor era același înlăturarea voievodului, care implica săvârșirea mai multor fărâdelegi. În privința veridicității învinuirii de hiclenie a boierilor, nu încapă îndoiala că domnii nu puteau osândi vreo rudă aleasă fără să aibă întrucâtva dreptate. Situațiile în care cei mai de seamă supuși au fost pedepsiți pe nedrept, după cum prezintă cronicile sunt extrem de rare, fiindcă există pericolul de unire a boierimii împotriva Domnului, tocmai de frica de a nu împărtăși aceeași soartă⁸. Într-un document muntean citim că Preda vornicul cu Pârful vistiariul și Istrate postelnicul, ”ridicându-se cu rea *ficlenie* au fost pedepsiți ca niște oameni răi și călcători de jurământ”⁹. Încălcarea jurământului de credință era aspru pedepsit cu moartea prin decapitare cu confiscarea averii, având rolul de a descuraja astfel de manifestări din partea boierimii și a curăța curtea de vrăjmași. Acest fapt a determinat răspândirea unui sentiment de frică, de teama de a nu fi învinovățit pe nedrept de necredință.

Lovitură de stat în cazurile când boierii, sau un pretendent la tron, sau reprezentatul acestuia chema populația țării să se ridice împotriva domnului, erau pedepsiți cu moartea prin decapitare.

⁵ Grama Mariana, Daniel Martin, *op. cit.*, p. 97.

⁶ Cantemir Dmitrie, *Descrierea Moldovei*, Editura Litera Internațional, Chișinău-București, 2001, p. 146.

⁷ Costin Miron, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1944, p. 12.

⁸ Popescu Alexandra-Marcela, *Cîteva considerații privind învinuirea de hiclenie în Moldova medievală*, în *Cercetări Istorice*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2010, p. 245.

⁹ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *Viața feudală în Moldova și Țara Românească*, Editura Științifică, București, 1957, p. 473.

Falsificarea actelor se pedepseau persoanele care scriau documentele false cu moartea, procesul de judecată era destul de crud și se amputau mâinile și se scoteau ochii ca pe final să se realizeze decapitarea infractorului în unele cazuri se incinera cadavrul infractorului¹⁰.

Escrocheria se condamnă la moarte prin decapitare, dregătorii care pretindeau achitarea taxelor inexistente de către populația țării.

Delapidarea banilor domnești funcționarul care era prins că și-a însușit o parte din banii statului era pedepsit cu moartea prin decapitare¹¹. Domnul Constantin Brâncoveanu a strâns jalobe cu dovezi din partea țăranilor care au fost folosite în procesul de executare a clucerului Constantin Știrbei care a strâns bani de la țărani pentru haraci și o parte din sumă și-a însușit-o, dând oamenilor răvașe (dovezi) că au achitat impozitele acestea fiind iscășite¹².

Calpuzanul se pedepsea falsificarea banilor și punerea lor în circulație cu moartea prin decapitare, ca apoi să fie incinerat corpul, averea infractorului urmând a fi confiscată. Tentativele doar de falsificare de banilor era pedepsită cu moartea prin decapitare. La răspundere în fața legii erau chemați complicii și liderul, de obicei conducătorul primea sentința cea mai aspră. Persoanele care aveau în posesie bani falși și îi puneau în circulație erau pedepsiți cu moartea, indiferent de rang, condiția era ca comercializarea monedelor contrafăcute să fie cu bună știință¹³.

Neascultarea poruncilor domnești (osluh) în caz de recidivă se pedepsea cu moartea. Către sfârșitul secolului XVI un oarecare Malic împreună cu feciorii săi tulbura stăpânirea unor bălți a mănăstirii Neamț, săpând mai multe gârle pentru a prinde pește. După prima neascultare a poruncii de a înceta tulburarea stăpânirii, i se aplica drept pedeapsă infractorului o amendă de șase boi, după a doua neascultare 12 boi. În sfârșit după mai multe cazuri de neascultare, Aron Vodă dă ordin pârcașilor regiunii respective: ”Iar care din acei feciori a lui Malic va mai face supărare iar pe dânsul să-l spânzurați căci de multe ori s-au pârât în fața noastră”¹⁴.

Omorul se condamnă cu pedeapsa capitală dacă infractorul nu putea răscumpăra viața răposatului. Oamenii din clasa socială a boierilor în caz că comiteau un homicid al unei persoane de același rang erau sancționați cu pedeapsa capitală. Pentru al doilea omor comis de boieri pedeapsa era moartea prin decapitare. Omorul din imprudență demonstrat în instanță nu se pedepsea ca homicid. Oamenii de rând care comiteau omor intenționat erau pedepsiți cu moartea fiind trași în țepă durerile și chinurile la care erau supuși aveau rolul de a minimaliza orice încercare de homicid¹⁵. Omorârea unui Domnitor, de către dregătorii săi era pedepsită cu moartea

¹⁰ *Crestomație pentru studiul istoriei statului și dreptului*, vol.II, Editura Științifică, București, 1958, p. 702.

¹¹ Cantemir Dmitrie, *op. cit.*, Editura Litera Internațional, Chișinău-București, 2001, p. 146.

¹² *Istoria Românilor*, vol. 5, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 601.

¹³ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1962, pp. 121-122.

¹⁴ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *op. cit.*, Editura Științifică, București, 1957, pp. 478-476.

¹⁵ Dmitrie Cantemir, *op. cit.*, p. 146.

criminalilor, chiar dacă era război civil și pretendentul la domnie devenea Domn în urma acestei crime. Domnul putea fi judecat și condamnat la moarte doar de o persoană cu același statut¹⁶. Inculpații vinovați de omor chiar dacă primeau iertare din partea rudelor victimei, ultimul cuvânt asupra sentinței de condamnare o avea judecătorul. Legislația vremii permitea judecătorului de a examina cazurile de omor și penaliza infractorii cu moartea cum va dori. În normele juridice medievale aveau paragrafe cu recomandări cum să fie tras la răspundere și pedepsit ucigașul.

Tentativa de omor la viața Domnului și dregătorilor mari se pedepsea cu moartea prin decapitarea, ca probă servea scoaterea armei din teacă în apropierea curții domnești.

Patricidul se condamna infractorul cu pedeapsa capitală fiind ars de viu.

Furtul pentru infracțiunea săvârșită a treia oară se pedepsea cu moartea prin decapitare, strangularea sau ridicarea în furci. Furtul de moaște sfinte din biserică era pedepsit cu moartea. Slujitorii care furau a doua oară de la stăpânul pe care îl serveau erau pedepsiți cu moartea. Infractorul care era depistat a treia oară cu furatul cerealelor era pedepsit cu moartea. Cei care erau hoți pe drumurile comerciale și cu arme erau pedepsiți cu moartea sau trimiși la ocnă¹⁷. Conform tratatului moldo-polon din 1540, dacă cineva își găsea marfa la o altă persoană, aceea urmează să fie spânzurată ca furt, dacă nu se face dovadă că a cumpărat-o și nu dă garant¹⁸. Pentru furt erau situații când pedepsele erau diferite pentru aceeași vină hoții de biserici erau sancționați cu spânzurătoarea sau arderea de vii.

Tâlhăria era pedepsită prin trimiterea la ocnă sau cu moartea. Grupul de tâlhari prinși era pedepsit cu moartea tuturor, nu numai liderul. Domnul Moldovei Constantin Cantemir avea obiceiul de a condamna tâlharii la moarte, după care corpurile acestora erau tăiate în patru și erau înfipite în țărushi pe marginile drumurilor¹⁹. Mihai Racoviță avea obiceiul de a pedepsi pe tâlhari, îi ridica în furci fiind legați de picioare cu capul jos, lăsați să moară în chinuri²⁰. Boierii învinovați de recidivă în tâlhării erau condamnați la muncă în mine²¹.

Incendierea caselor și holdelor dacă se constata în instanța de judecată că infractorul intenționat a provocat incendiul locuinței sau holdelor pentru a provoca pierderi sau de a-i lua viața stăpânului, era pedepsit la moarte prin ardere²².

Provocările de pagube în situația când infractorul elibera noaptea ovinele din grajd și acestea erau sub riscul de a cade pradă fiarelor sălbatice, se sancționa cu spânzurătoarea. Tovarășul căruia îi era încredințat o sumă de bani pentru păstrare și

¹⁶ Miron Costin, *op. cit.*, 1944, p. 46.

¹⁷ *Carte Românească de învățătură 1646*, Editura Academiei RPR, București, 1961, p. 58.

¹⁸ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *op. cit.*, p. 485.

¹⁹ Neculce Ion, *Letopisețul Țării Moldovei*, Editura Litera Internațional, Chișinău-București, 2001, p. 95.

²⁰ *Ibidem*, p. 280.

²¹ *Enciclopedia Românei*, vol. I, Asociația Științifică Pentru Enciclopedia României, București, 1938, p. 398.

²² *Îndreptarea Legii 1642*, București, 1962, p. 289.

acesta trebuia să o întoarcă tovarișilor, în caz că acesta o cheltuia era pedepsit cu tăierea capului.

Vinderea copiilor străini și robilor străini se sancționau boierii implicați cu privarea de libertate fiind închiși în ocnă. Oamenii de rând implicați în comerțul de copii și robi străini se pedepseau fiind legați de cozile cailor și târați prin târg, pe final fiind decapitați²³. Vasile Lupu a condamnat un infractor la moartea prin frângerea tuturor oaselor, fiind lăsat să moară din cauza chinurilor, acesta era vinovat de vinderea copiilor creștini musulmanilor²⁴.

Răpirea de fată sau de femeie conform nomocanoanelor bizantine numai îndemnul de a rabi o femeie se pedepsea cu turnarea plumbului topit în gură. În țările române normele juridice calificau răpirea de persoane prin moarte, mercenarii plătiți pentru a răpi erau pedepsiți cu moartea și incinerarea corpului²⁵. În situațiile când sluga răpea fiica sau soția boierului, infractorul se pedepsea cu moartea prin ardere.

Seducția se pedepseau persoanele învinuite la a treia tentativă de seducție cu spânzurătoarea. În situația când robul își seducea stăpâna și aveau raporturi sexuale, se pedepsea cu moartea prin decapitare.

Violul se sancționa cu moartea în cazurile când infractorul nu dispunea de mijloace financiare să achite victimei²⁶.

Sodomia era pedepsită cu moartea prin decapitare după care erau arse trupurile infractorilor și victimelor²⁷.

Proxenetism în normele juridice ale epocii se cunoștea sub termenul hotru infracțiunea era catalogată mai gravă de curvie și preacurvie, se pedepsea prin pedeapsa cu moartea și incinerarea corpului²⁸.

Desfrânarea, adulterul soției, nașterea unui copil de către o femeie necăsătorită - erau sancționate de biserică și de stat prin pedepse penale. Pedeapsa în dreptul bizantin era moartea, documentele însă confirmă aplicarea normei cutumiare pentru aceste infracțiuni și practica răscumpărării vinei prin compozițiune. Soții ce-și depistau soția în adulter aveau dreptul să o pedepsească cu moartea. Ca motiv de divorț pentru soț putea servi și un sărut al soției cu un alt bărbat sau vizitarea unei locuințe străine. De acest drept se bucura și soția, pentru realizarea procesului de răzbunare soții puteau să angajeze un asasin sau să ceară sfatul altora²⁹.

Avortul - se sancționau persoanele vinovate de întreruperea sarcinii intenționate moartea fiind calificate în instanță ca homicid³⁰.

Apostozia - se sancționau persoanele care ajutau pe călugări să părăsească viața călugărească și să evadeze din mănăstire erau pedepsiți cu moartea³¹.

²³ *Carte Românească de învățătură 1646*, Editura Academiei RPR, București, 1961, p. 67.

²⁴ *Istoria Românilor*, vol.5, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 607.

²⁵ *Îndreptarea Legii 1642*, București, 1962, Editura Academiei RPR, p. 259.

²⁶ *Carte Românească de învățătură 1646*, Editura Academiei RPR, București, 1961, pp. 137-138.

²⁷ *Ibidem*, pp.148-149.

²⁸ *Ibidem*, p. 124.

²⁹ *Ibidem*, p. 89.

³⁰ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei RPR, București, 1962, p. 350.

³¹ *Carte Românească de învățătură 1646*, Editura Academiei RPR, București, 1961, p. 179.

Vrăjitoria în lucrarea *Sintagma* a lui M. Vlastaries era pedeapsă cu exilul sau moartea.

Ierosilia - abaterea de la normele bisericesti se pedepsea cu moartea³².

Infrațiunile în statele medievale române se pedepseau cu moartea, pentru boieri în mod obișnuit era tăierea capului, iar pentru oamenii de rând era spânzurătoarea. Unii domni însă, cum a fost de pildă Mihnea Vodă cel Rău (1508 - 1510), au aplicat spânzurătoarea pentru sancționarea boierilor. Vlad Țepeș și Basarab cel Tânăr, poreclit Țepeluș, aveau predicție pentru tragerea în țepă. Mult mai rar s-a întrebunțat arderea de viu, *Letopisețul Moldovei* a lui grigore Ureche ne spune că Ioan Vodă Viteazul a făcut să moară în acest chip pe Vlădica de Roman, Gheorghe, înviuindu-l de Sodomie. Constantin Cantemir îi ardea de viu pe tâlhari, iar Mihai Racoviță îi pedepsea astfel pe cei care îl trădau. Rar se întâlnea ca sancțiune capitală înecul, pe care Vasile Lupu o aplica femeilor imorale. O singură dată se întâlnește îngroparea de viu, iarăși pe timpul lui Ioan Vodă Viteazul³³. În țările române recidiva era cunoscută de către normele juridice, prima infrațiune se sancționa cu bătaia sau cu amenda sau se utilizau ambele, la a doua sau treia crimă pedepsele erau mult mai crude. Cruzimea cu care erau aplicate pedepsele aveau scopul de a-i îngrozi pe potențialii infractori.

În domeniul penal, în secolul al XVIII-lea în Principatele Române se răspândesc pe larg ideile umaniste ale iluminiștilor. Curentul iluminist era pătruns de un profund umanism. Lucrarea lui Cezare Beccaria, *Despre Delicte și Pedepse*, scrisă în 1764, devine cunoscută în principate. Astfel, pedeapsa capital, aspru criticată de Beccaria, a fost păstrată, dar se aplica tot mai rar. Domnitorul Moldovei Alexandru Mavrocordat menționa în 1783 că pedeapsa cu moartea se aplica rar, doar pentru omor premeditat, tâlhărie cumulată cu omorul sau tâlhărie a treia oară. Însuși Alexandru Mavrocordat s-a jurat să nu o aplice. Tot mai des, oca și închisoarea înlocuiau pedeapsa cu moartea³⁴.

Sanctiuni corporale

Pedepsele corporale sunt măsuri de represiune prevăzute de lege ale infractorilor pentru comiterea unui sau a mai multor delictelor. Suferința fizică sau morală era aplicată ca urmare a greșelii și infrațiunii comise de către infractor, dar cu rolul de a reeduca și preveni recidiva sau comiterea delictelor de către membrii societății. În țările române majoritatea pedepselor corporale sancționau infractorii care comiteau recidive, nu puteau achita gloaba sau infrațiunea era gravă. În țările române pedepsele corporale erau: mutilarea, înfierarea, bătaia, etc.

Jurământul strâmb, conform tratatului moldo-polon din 1540, se pedepsea cu aplicarea fierului înroșit pe obraz, dacă persoana prezenta în instanța de judecată

³² *Ibidem*, p. 136.

³³ Giurescu Constantin C., *Istoria Românilor*, vol. III, 2, Fundația Regală pentru literatură și artă, București, 1943, p. 495.

³⁴ Grama Mariana, Daniel Martin, *op. cit.*, p. 98.

probe false și anume *urice strâmbe* (acte falsificate)³⁵, și dacă depunea jurământ fals a patra oară, cele trei anterioare fiind tot false. În Moldova aplicarea fierului încins se numea *bour*.

Abuzul de putere se pedepsea prin bătaia cu toiagul și destituirea din funcție. Radu Mihnea pedepsise pe un boier vătaf cu 300 de lovituri cu ciomagul, pentru că și-a depășit atribuțiile³⁶. În cazurile de abuz de putere funcționarii erau maziliți din funcție.

Tentativa de omor se pedepsea cu bătaia tălpilor fiind folosite nuielele, fiind aplicate și boierilor³⁷.

Furtul se pedepsea cu bătaia ca instrumente fiind folosite toiagul și bâta fiind plimbați goi prin târg, dacă infractorul nu era în stare să achite costul bunului jefuit. Pentru furtul a doua oară al unui lucru de valoare mică se tăia cartilajul de la nas. Sustragerea obiectelor simple din biserică se sancționa cu amputarea unei părți de nas sau a unei bucăți de la o ureche. Slujitorii care furau de la stăpâni prima dată erau sancționați prin tăierea unei bucăți de urechi sau nasului. În țările române economia era agrară, normele juridice erau elaborate pentru a proteja evoluția agriculturii, viticulturii, animalele de tracțiune și bunurile din patrimoniu ce țineau de lucrările de câmp. Rolul primordial ce-l avea agricultura în economie, a influențat și stabilirea pedepselor pentru furt în timpul secerișului sau străngerii roadelor erau mai severe spre deosebire de alte sezoane ale anului. În timpul străngerii roadelor cei care intrau în câmp străin și strângeau roadele erau biciuți și li se tăiau hainele. Furtul de cereale era pedepsit cu o sută de lovituri de bici, a doua cu două sute de lovituri, stăpânul câmpului primea de la inculpat și plata despăgubirilor. Tentativa de furt reușit sau nereușit a vitelor, care fiind gonite erau mâncate de fiarele sălbatice, era sancționat prin orbirea făptuitorului³⁸. Boierii care provocau răni victimelor pentru a fura erau pedepsiți cu excluderea din societate.

Escrocherie - în cazurile când infractorul nu putea să compenseze prejudiciul cauzat, și averea acestuia nu acoperea costul bunurilor sechestrate, făptașul era bătut și exclus din societate. *Casarii* (măcelarii) și *pitarii* (brutarii) comercializând produse specifice profesiei ce-i caracterizează, prin acțiunile lor frauduloase amăgeau cumpărătorii: la cântar, la calitate, cantitate, greutate. Erau pedepsiți cu ținutarea urechii într-un stâlp pe un termen de o zi³⁹.

Provocări de pagube - această categorie de infracțiuni consta în pierderi materiale suferite de victimă în urma acțiunii infractorului. Infracțiunile variau fiind o mulțime asemeni pedepselor, acestei categorii de infracțiuni. Normele juridice ale epocii sancționau și tentativa de provocare a unei pagube. Persoanele care goneau păzitorii de vite (vitele rămase fără paznic erau sub riscul de a cade pradă fiarelor) era pedepsiți cu scoaterea ochilor. Se tăiau mâinile persoanelor ce tăiau copaci, vița de

³⁵ *Crestomație pentru studiul istoriei statului și dreptului*, vol. II, Editura ARPR, București, 1958, p. 695.

³⁶ Costin Miron, *op. cit.*, p. 70.

³⁷ Giurescu Constantin C., *op. cit.*, p. 544.

³⁸ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei RPR, București 1962, pp. 121-122.

³⁹ Giurescu Constantin C., *op. cit.*, p. 544.

vie fără a aștepta judecata, celor ce dărau intenționat case și grajduri străine pentru a folosi materialul în construcții⁴⁰.

Violarea minorilor se pedepsea cu tăierea unui fragment a nasului sau a urechii, criminalul se depedea de jumătatea hainelor și alimentelor pe care le avea⁴¹. Infractorii din celelalte categorii sociale erau bătuți și alungați din localitate⁴².

Proxenetism - în cazurile când mama își obliga fiica să se prostitueze, se sancționa cu tăierea cartilajului dintre nări la nas.

Sodomia se sancționa în unele cazuri cu tăierea organului sexual, pentru întreținerea raporturilor sexuale cu animale.

Bigamia - se condamnă bărbatul vinovat prin trimiterea la ocnă⁴³. Pentru bigamie bărbații se pedepseau cu bătaia și erau plimbați goi prin târg.

Seducția se pedepsea prin plimbarea infractorilor goi prin târg, apoi erau muștrați criminalul și persoana abordată, erau impuși să țină post, și să se pocăiască. Societatea critica dur relațiile sexuale de înafara căsătoriei, cei implicați în raporturi sexuale erau batjocoriți. În timpul lui Vasile Lupu un călugăr catolic fusese ars pe rug cu o față fiindcă a sedus-o și avusese relații sexuale.⁴⁴ Săracii care seduceau femeile erau pedepsiți cu bătaia și erau plimbați goi prin târg.

Incestul - în *Sintagma* lui Matei Vlastares pentru acest tip de infracțiune se prevedeau pedepse corporale și canonice, normele juridice din țările române erau influențate de cele bizantine care erau aplicate de organele judiciare din Moldova și Țara Românească. Pedepse laice se pedepsea la alegerea judecătorului prin pedepse corporale ca biciuire și tăierea cartilajului la nas⁴⁵. Incestul se condamnă și era stabilit după vârsta și gradul de rudenie al persoanei coparticipante, fiind impuși să țină post, să bată mătănii și să se împărtășească pentru păcat⁴⁶.

Pedepse canonice:

Cu părinți – post, mătănii și împărtășanie pe un termen de 20 de ani.

Cu verișoară de gradul I – 10 ani.

Cu verișoară de gradul II – 9 ani.

Cu cumătra – 11 ani.

Cu fina – 20 ani.

Cu soția fratelui – 11 ani.

Cu frate sau sora – 12 ani.

Sudalma se sancționa cu bătaia, dacă persoana vinovată nu avea bani să achite victimei. În tratatul moldo-polon din 1540 se dispune că cine a acuzat în mod fals pe

⁴⁰ *Enciclopedia României*, vol.I, Asociația Științifică Pentru Enciclopedia României, București, 1938, p. 398.

⁴¹ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei RPR, București, 1962, p. 256.

⁴² *Carte Românească de învățătură 1646*, Editura Academiei RPR, București, 1961, pp. 137-138.

⁴³ *Ibidem*, p. 108.

⁴⁴ Giurescu Constantin C., *op. cit.*, p. 544.

⁴⁵ Zabolotnaia Lilia, *Femeia în relațiile de familie în Țara Moldovei în contextul european până la în sec. XVIII-lea*, Editura Pontos, Chișinău, 2011, p. 103.

⁴⁶ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1962, p. 303.

cineva sau a intentat un proces calomnios să fie însemnat cu fierul roșu pe obraz. Această severitate privind denunțarea falsă a cuiva se explică prin faptul că instrucțiunea și judecata era sumară și deseori erau persoane nevinovate care deveneau ușor victime ale erorilor judiciare. Pedepsa avea rolul de a speria pe denunțator și putea reprezenta o oarecare garanție pentru victima denunțului. În dreptul bizantin pedeapsa pentru denunțarea falsă era aceeași⁴⁷.

Calomnia numită cleveta - se pedepsea vinovatul de dreptul de a frecventa biserica pe un termen de un an și era impus să facă 150 de metanii pe zi.

Sfada se pedepsea cu bătaia și muștrarea dacă persoana vinovată nu avea surse financiare cu ce să achite. În unele cazuri persoanele vinovate de sfadă erau alungate din societate⁴⁸.

Vrăjitoria - se sancționau persoanele care frecventau vrăjitoarele conform canoanelor la rugăciune, post și mătani pe o perioadă de 5 ani⁴⁹.

Încălcarea canoanelor - se sancționau infracțiunile legate de biserică cu pedeapsa *jugului*, vinovatul fiind pus asemeni vitelor în jug de lemn în apropierea bisericii, ca să-l vadă toți enoriașii⁵⁰.

Vomita - era sancționată persoana cu privarea de activitate a preoției pe un termen de 40 de zile. Dacă preotul vomita în zilele când nu era liturghie atunci era sancțiunea cu privarea de activitate a preoției era de 20 de zile⁵¹.

Malachia se sancționa cu ținerea postului pe un termen de un an și 100 de metanii, pentru fețele bisericești pedeapsa se dubla.

Erezia - cei care se lăsau de credința creștină ortodoxă și aderau la o altă convingere religioasă, dacă reveneau la ortodoxie erau impuși să țină post de carne 2 ani⁵².

Profanarea mormintelor - se sancționa conform canoanelor, infractorul care recunoaștea vina era pus să țină post 40 de zile, cel care nu își recunoaștea vina era pedepsit cu 9 luni de post.

Uneori, în loc de pedeapsa capitală se aplica mutilarea. Una dintre cele mai utilizate metode de mutilare era tăierea nasului, de fapt a cartilajului dintre nări. Mihnea cel Rău tăia buzele boierilor dușmani. Ștefăniță Rareș tăia urechile, limba și scotea ochii⁵³.

Dintre pedepsele corporale se folosea cel mai des bătaia și în special bătaia tălpilor cu nuiiele. Se aplica în special vinovatului în temniță, de obicei în public, fie la scara domnească sau la poarta curții, pe străzile orașului și în târg. În hrisoave se

⁴⁷ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *op. cit.*, p. 493.

⁴⁸ *Enciclopedia Românei*, vol. I, Asociația Științifică Pentru Enciclopedia României, București, 1938, p. 398.

⁴⁹ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1962, p. 302.

⁵⁰ Giurescu Constantin C., *op. cit.*, p. 544.

⁵¹ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1962, p. 109.

⁵² *Ibidem*, p. 299.

⁵³ Giurescu Constantin C., *Istoria Românilor*, vol. III, 2, Fundația Regală pentru literatură și artă, București 1943, p. 495.

întâlnește ca pedeapsa *târg* sau *ulița*. În aceste cazuri, bătaia era însoțită și de purtatul vinovatului pe uliță, prin târg, să-l vadă toată lumea. Bătaia tălpilor se aplica pentru delictе ca: calomnie, plastografie, insultă, curvie, și pentru încercările de omor.⁵⁴ În dreptul țărilor române exista o sancțiune specială cunoscută, *rușinarea*, pe urma căreia persoana rămânea fără cinste în fața tuturor și fără credință în tot locul, nu avea dreptul să dispună de averea sa și nici de a moșteni. Cu rușinarea puteau fi sancționați după voia judecătorului următoarele infracțiuni: proxenetismul, calomnia, difamatorii, cei care se lăsau de călugărie și copiii otrăvitorului⁵⁵.

Sanctiuni pecuniare

Pedeapsa pecuniară constă în achitarea unei amenzi, fiind penalizarea pentru un delict, și consistă în vărsarea unei sume de bani în contul statului. În majoritatea cazurilor pedepsele pecuniare sunt sancțiunea pentru infracțiunile ușoare. În țările române pedepsele pecuniare se cunosc sub mai mulți termeni: dușegubina, hatalm, gloaba, tretina, etc.

În statele feudale medievale majoritatea delictelor se puteau răscumpăra în bani. Acest principiu era simplu, ca să scapi de pedeapsă trebuie să ai avere, trebuie să plătești. Astfel, justiția permite celor cu *ocine* și cu vite să se răscumpere de pedepsele ce le erau hotărâte, pe când cei săraci, neavând cu ce plăti, nu puteau să scape de pedepsele ce erau dator să le suporte conform obiceiului țării. Lăcomia de bani ce s-a acutizat în timpul regimului fanariot, Domnii fiind puși pe tronul țării pe un timp scurt, face ca sistemul compozițiilor să fie predominant, înlăturând treptat celelalte pedepse. Domnul începe să nu se mai creadă obligat să facă dreptate supușilor săi, să aperse liniștea publică și să sancționeze faptele ilicite pentru a menține o anumită ordine în stat. Infracțiunile devin o sursă de venituri. Realizarea dreptății și soluționarea litigiilor se transformă treptat într-un impozit de fapte ilicite. Cu toate că a existat tendința de fiscalizare a dreptului penal, totuși el a rezistat și rămas un obicei aparte, deși materialul documentar existent conține puține hotărâri penale, totuși din hrisoavele prin care se confirmă moșii găsim suficiente elemente pentru a reconstitui într-o măsură definițiile infracțiunilor și pedepselor aplicate⁵⁶.

Legea Țării îngăduia o largă aplicare a compoziției, prin care se putea răscumpăra cele mai multe infracțiuni. Chiar și infractorii pedepsiți cu moartea puteau să-și răscumpere capul, „gâtul”⁵⁷.

Înalta trădare se sancționa și cu confiscarea averii, dacă inculpatul se căia și îi provoca compătimirea Domnului⁵⁸. În situația când boierii erau învinuiți de hiclentie, aceștia apucau a lua calea pribegiei pe alte meleaguri, viața le era salvată numai că moșiile încăpeau pe mâini străine. Totuși puteau primi iertarea de la domnul față de

⁵⁴ *Ibidem*, p. 544.

⁵⁵ *Enciclopedia Românei*, vol. I, Asociația Științifică Pentru Enciclopedia României, București, 1938, p. 398.

⁵⁶ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *op. cit.*, p. 472.

⁵⁷ Grama Mariana, Daniel Martin, *op. cit.*, p. 97.

⁵⁸ Cantemir Dmitrie, *op. cit.*, p. 146.

care și-au călcat credința sau de la un succes al acestuia, dacă veneau în țară, spășiți și cu capul plecat. Atunci li se întorcea o mare parte din avut, însă cinstea lor și a neamului rămânea sub semnul îndoielii⁵⁹. Domnii îi iertau pe boerii învinuți de hicleie doar în situațiile de extremă când conjuctura politică îi impunea să acorde milă și iertare răzvrătiților. Odată cu răspândirea ideilor umaniste în principate, pedeapsa cu moartea se aplica rar, și s-a început a aplica o sancțiune echivalentă cu degradarea civilă, ”îmbrăcarea în suman” adică privarea de rangul de boier și privilegiile respective⁶⁰.

Lesmarestarea se sancționa cu o amendă în bani, în dependență de statutul boierului și insulta acestuia adresată persoanei Domnului⁶¹.

Delapidarea banilor domnești se sancționa cu confiscarea averii a dregătorului dacă Domnul îl compătimea sau considera că suma era mică⁶².

Neascultarea (osluh) nesupunerea față de poruncile funcționarilor administrativi, se pedepsea cu o amendă numită osluh. Pedepsele pentru osluh erau arbitrare, sunt cunoscute cazuri când se sancționa cu o gloabă de doi și când se amenda cu plata de 24 de boi. Din cauza că poruncile erau de diferite materii sancțiunile pentru *osluh* variau. În Moldova se amenda neascultarea poruncilor domnești cu 50 de boi în Țara Românească conform unui hrisov ce data din 1526 cu 90 de vaci⁶³.

Omorul săvârșit de boieri putea răscumpăra și plăti viața răposatului cu o sumă de bani, numai dacă defunctul era din rândurile oamenilor de rând. Slujitorii cultului ce săvârșeau un omor, erau expulzați din societate și puși sub pază la o mănăstire, orice încercare de evadare se penaliza cu încarcerarea. În condica lui Constatin Mavrocordat infracțiunile de omor, în care nu era descoperit infractorul gloaba și ciubotele erau achitate de către 12 sate dimprejurul mortului, adică locul unde s-a descoperit cadavrul⁶⁴. Într-un document din timpul lui Alexandru cel Bun, Domnitorul Moldovei (1402), găsim un morar rus care săvârșise un omor și a fost luat ca rob după întărirea domnească⁶⁵.

Infracțiunile contra integrității corporale se sancționau cu amenzi, în funcție de statutul victimei și a făptașului. Astfel la 1673, un necunoscut care bate pe cei ce vin să ia zăloage pentru dajde este pedepsit cu un hatalm de 4 boi. La 1673, o sfadă terminată cu bătaia are ca urmare spargerea capului unui om. Infractorii, prin intervenția unui vornic de Botoșani se împacă cu victima, plătesc bărbierului și usturimea omului și toată cheltuiala cât s-a făcut și sunt iertați de gloabă pentru delict. În ambele cazuri loviturile sunt date cu corpuri contodente și nu au fost întrebuințate arme. La 1368 un cetățean din Bistrița, fiind la Suceava, s-a îmbătat și a

⁵⁹ Popescu Alexandra-Marcela, *op. cit.*, p. 239.

⁶⁰ Grama Mariana, Daniel Martin, *op. cit.*, p. 98.

⁶¹ Neculce Ion, *op. cit.*, p. 183.

⁶² Cantemir Dmitrie, *Descrierea Moldovei*, Editura Litera Internațional, Chișinău-București, 2001, p. 146.

⁶³ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *op. cit.*, pp. 478-479.

⁶⁴ Giurescu Constantin C., *op. cit.*, p. 544.

⁶⁵ Ionescu-Muscel, Petre, *Istoria Dreptului Penal Român*, Editura ”Revista Pozitivă Penală și Penitenciară”, București, 1931, p. 74.

tăiat un fecior al străjilor și a dat gloaba de șase zloți. În *Statutul Făgărașului* vărsarea de sânge se pedepsea cu patru florini. Un document muntean din 1601-1611 arată că pentru faptul de a fi spart capul unui om se plătește hatalm⁶⁶. Din aceste date putem stabili că aceste delictе erau sancționate, dar nu putem stabili cu precizie ce sancțiuni se aplicau. În cazurile când victima era un boier sau reprezentat al puterii domnești amenda era mai mare. Loviturile și rănirile simple erau considerate ca infracțiuni, iar prin faptul că au fost menționate putem conchide că erau și sancționate diferit. E probabil că provocarea rănilor erau considerate ca infracțiuni mai grave decât loviturile simple.

Furtul se pedepsea cu plăți în bani dacă infractorul era în stare să acopere costul și valorarea bunului sustras, amenzile erau de obicei duble sau triple. Neachitarea creanțelor se judeca ca furt. Furturile de instrumente ca pedepse pentru aceste infracțiuni se stabilea plata. Paznicii care comiteau furturi nu primeau simbria până nu era restabilită paguba. Furtul unui car era pedepsit cu amendă dublă. Furturile de plug sau lama plugului se sancționau cu stabilirea unei plăți de 12 galbeni pentru fiecare zi de la comiterea infracțiunii. Furtul de la negustori străini era sancționat prin amenda dublă a bunului ce a fost furat⁶⁷. După tratatul de comerț încheiat de moldoveni cu brașovenii la 1449 se vede că cel care nu dă garant este considerat cu fur și în cazul cel mai bun, cum este acela al tratatului, pierde obiectul⁶⁸.

Exploatarea copiilor creștini - infracțiune ce era pedepsită de unii domni, Mihai Racoviță a băgat în temniță niște negustori evrei, pentru că exploatau un copil creștin, aceștia au fost impuși să achite amenzi în bani⁶⁹.

Escrocheria - infracțiunile prin înșelăciune sau abuz de încredere se sancționau prin amendă, dacă infractorul putea să achite costul bunurilor înșușite se confisca averea și se excludea din societatea unde a comis infracțiunile⁷⁰.

Jurământul strâmb se sancționa cu gloabe, într-un hrisov din Țara Românească s-a amendat martorii cu 22 de boi, pentru declarațiile depuse pe care instanța de judecată le-a considerat ca false⁷¹. Domnul Moldovei Alexandru Iliș în 1688 scria despre niște femei: ”și au zis că vor dovedi pre giuruitorii lui Toader și ai Buzescului cum au giuratu strâmbu, deci domnia mea am învățat pre Solomon Bârlădeanu logofăt mare de au trimis de au laut de la giuruitorii lui Toader și ai Buzescului 22 de boi hatalmi⁷².

Încălcarea semnelor de hotar Țăranul care schimba hotarul și îndeplinea lucrările de primăvară fiind prins era pus să restabilească hotarul și nu avea dreptul la pretenții asupra roadei sau muncii îndeplinite. Judecarea pricinilor cu privire la schimbarea hotarului se judeca la locul cu pricina⁷³.

⁶⁶ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *op. cit.*, p. 493.

⁶⁷ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei RPR, București, 1962, pp. 121-122.

⁶⁸ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *op. cit.*, p. 485.

⁶⁹ Neculce Ion, *op. cit.*, p. 281.

⁷⁰ *Îndreptarea Legii 1642*, București, 1962.

⁷¹ Giurescu Constantin C., *op. cit.*, p. 498.

⁷² Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *op. cit.*, p. 491.

⁷³ *Carte Romanească de învățătură 1646*, Editura Academiei RPR, București, 1961, p. 54.

Incendierea caselor și holdelor se sancționa persoana acuzată de incendierea caselor și holdelor era impusă să achite o plată dublă sau triplă din costul total al pierderilor⁷⁴. Incendierea grajdurilor, locurilor special amenajate pentru depozitarea paielor și fânului se sancționa cu amendă care valora costul stricăciunilor și se amputau mâinile⁷⁵.

Fuga țăranilor de pe domeniu și acceptarea acestora în alte comunități Dacă țăranul fugar îndeplinea munci pe teritoriul noului domeniu, posesorii satului sau administrația așezării erau obligați să achite o amendă ce se considera ca venitul ratat al feudalului sau a domniei⁷⁶.

Provocările de pagube se sancționau persoanele ce realizau aceste infracțiuni era achitarea unei amenzi duble sau triple care să acopere pierderile. Animalele care erau ucise sau traumatate din neatenție, făptașul era obligat să plătească costul animalului. În categoria animalelor pierderea căreia se considera o pagubă intrau: bovinele, cabalinele, caninele, ovinele, etc. Se considera ca pagubă și rănirea animalului, care în urma rănilor primite nu putea să presteze aceleași servicii pentru stăpân ce le efectua anterior traumei. Tăierea pomului fructifer era considerată o pagubă, făptașul era impus să achite costul pomului și a roadei⁷⁷.

Răpirea animalelor pentru răpirea unui animal sancțiunea era mustrarea, returnarea animalului furat sau a altui animal cu aceeași valoare, se mai practica și achitarea unei amenzi ce echivala cu prețul animalului jefuit.

Violul se sancționa cu sechestrarea a unei jumătate de avere pentru cei din rândurile boierilor și negustorilor. Violurile în care victime erau femeile văduve, infractorii erau sancționați cu amendă⁷⁸.

Sudalma se sancționa cu amenzi și mustrarea vinovatului dacă avea mijloace financiare disponibile să achite victimei.

Sfada se pedepsea cu amenzi dacă persoana vinovată avea mijloace bănești de a achita. Într-un hrisov din Moldova din 1479 se vorbește de sfadă la târg ca infracțiune independentă, în altul din 1673 o sfadă la târg terminată cu bătaie este pe cale să fie sancționată cu o amendă de 30 de lei. Un act al lui Vlad Călugărul dispune: "Cine din Lupșa și din fii lui... nu vor să stea la spusa domniei mele... să aibă voie banii aceluia ținut să-i ia aceluia om pentru un singur hatalm". Adică cine va începe sfadă trebuie să plătească amendă. La 1618 un oarecare Calotă plătește 1200 aspri hatalm, fiind reclamat de un oarecare Dobrotă că s-a sfădit pentru un loc. Domnul constatând că Dobrotă nu era posesor al aceluia teren și Calotă a avut dreptate dispune ca Dobrotă să-i restituie hatalmul luat de banii de la județ. Sancțiunile pentru sfadă în Țara Românească era amenda de 1200 aspri, iar în Moldova de 30 de lei⁷⁹.

⁷⁴ Aramă Elena, Coptileț Valentina, *Istoria Dreptului Românesc*, CEP USM, Chișinău, 2012, p. 65.

⁷⁵ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei RPR, București, 1962, p. 289.

⁷⁶ *Carte Romanească de învățătură 1646*, Editura Academiei RPR, București, 1961, p. 56.

⁷⁷ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei RPR, București 1962, pp. 286-287.

⁷⁸ *Carte Romanească de învățătură 1646*, Editura Academiei RPR, București, 1961, pp.137-138.

⁷⁹ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *op. cit.*, p. 495.

Căsătoria după decesul soțului până la împlinirea unui termen de un an se sancționa cu o mustrare și se amenda.⁸⁰

Apostazia se pedepsea cu aforisenie adică blestem și excomunicarea aceluia ce încălca legile bisericești. Călugăr putea redeveni doar cu blagoslovenia patriarhului. Persoanelor care lăsau viața călugărească li se sechestra toată averea pe care o aveau la mănăstire.

Încălcarea canoanelor se sancționau preoții care se abăteau de la regulile bisericești cu amendă, privarea de activitate a preoției pe un termen sau pe viață.

Ierosilia în caz de violare, răpire și căsătorie de călugăriță, se modificase pedeapsa cu moartea pentru această infracțiune odată cu apariția ideilor iluministe, și s-a trecut la sechestrarea averii infractorului ce trecea în posesia mănăstirei din care făcea parte slujitoarea cultului, pedeapsa se răsfrângea și asupra copiilor care erau considerați bastarzi și erau lipsiți de dreptul de a moșteni ceva din averea părinților.

Incestul se pedepsea după propria convingere a judecătorului și normelor juridice, acesta stabilind pedepse corporale și pecuniare, în situația amenzii ce intra în categoria dușegubină și se plătea gloabă mare⁸¹.

Pedeapsa cea mai utilizată în țările române a fost amendă sau *gloaba*. Sancțiunile pecuniare se achitau de obicei în capete de bovine, ovine și cabaline. Gloaba se plătea pentru moarte de om, adulter sau pentru răpire de fată și purta numele de *dușegubină*. Pentru mutarea semnelor de hotar, gloaba se numea *hatalm*. O altă gloabă constatată în Moldova, era *tretina* cuvânt slav ce înseamnă a treia parte. Această amendă se achita în caz de furturi, și reprezenta a treia parte din costul bunurilor furate. Au fost atestate cazuri când se amenda pentru furturi cu o gloabă ce constituia a zecea parte din valoarea bunurilor furate. Pentru vitele scăpate pe hotarul altuia se plătea gloaba numită pripas. Gloabele sau amenziile se plăteau la început în vite, mai apoi și în bani. Documentele din secolele XVI-XVII, din Țara Românească ne arată ca pentru jurământ strâmb gloaba era de 22 de boi, pentru dușegubină 90 de vaci, iar pentru omor al cărui autor nu a fost descoperit 100 de boi. În cazurile de jurământ strâmb gloabele se mai numeau și pradă iar cei globiți se spunea că au fost prădați⁸².

Pe moșia căruia se terminau urmele acela era considerat vinovat, dacă învinuitul demonstra continuarea urmelor pe terenul vecinului sau a satului vecin, vina cădea pe proprietarul unde se finisau urmele infracțiunii. Populația era obligată să afle și să urmărească pe tâlharii și infractorii din zona cu pricina. Dacă nu-i găsea sau nu putea să le arate urma plătea gloaba⁸³.

Sate întregi se puteau risipi, se explică în materie prin împrejurarea că în materie penală, ca și în alte domenii exista răspunderea colectivă. Dacă nu putea plăti făptașul, plăteau rudele despăgubindu-se, însă cum și era și drept, din averea acestuia, mobilă și imobilă, dacă nu putea să plătească rudele, plătea cineva din sat

⁸⁰ *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei RPR, București, 1962, p. 265.

⁸¹ Zabolotnaia Lilia, *op. cit.*, pp. 102-103.

⁸² Giurescu Constantin C., *op. cit.*, pp. 496-498.

⁸³ Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *Viața feudală în Moldova și Țara Românească*, Editura Științifică, București, 1957, pp. 479-480.

sau satul în întregime. Iar dacă nici satul întreg nu putea sau nu voia să plătească, atunci era luat pe seama domniei, devenind sat domnesc, sau se dădea unui boier care achita gloaba respectivă, devenind sat boieresc. Și invers, când satul era boieresc, și boierul nu dorea să plătească gloaba pentru vreo faptă a sătenilor săi, dacă plăteau sătenii, atunci ei prin acest fapt se răscumpărau și deveneau oameni liberi. Pe timpul domniei lui Petru Vodă cel Tânăr (1599-1568), în satul Bucovăț un turc a fost furat de 30.000 de aspri de argint. Domnul a chemat pe proprietarii satului să plătească deșegubina, aceștia au refuzat, sătenii au luat bani împrumut cu cămătă. Amenzile uneori se dădeau pe nedrept. Dacă se comitea un homicid și cadavrul era aruncat pe hotarul unui sat atunci satul respectiv purta vina și era impus să achite gloaba. În unele cazuri era de ajuns ca sângele celui ucis să curgă pe hotarul satului, asemenea cazuri se numeau năpastă⁸⁴.

Bibliografie

1. Aramă Elena, Coptileț Valentina, *Istoria Dreptului Românesc*, CEPUSM, Chișinău, 2012.
2. Cantemir Dmitrie, *Descrierea Moldovei*, Editura Litera Internațional, Chișinău-București, 2001.
3. *Carte Romanească de învățătură 1646*, Editura Academiei RPR, București, 1961.
4. Ciobanu Igor, *Criminologie*, F.E.-P ”Tipografia Centrală”, Chișinău, 2013.
5. Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. III, 2, Fundația Regală pentru literatură și artă, București, 1943.
6. Costăchel V., Panaitescu P.P., Cazacu A., *Viața feudală în Moldova și Țara Românească*, Editura Științifică, București, 1957.
7. Costin Miron, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron Vodă încoace*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1944.
8. *Crestomație pentru studiul istoriei statului și dreptului*, vol. II, Editura Științifică, București, 1958.
9. *Enciclopedia Românei*, vol. I, Asociația Științifică Pentru Enciclopedia României, București, 1938.
10. Grama Mariana, Daniel Martin, *Istoricul apariției și evoluției măsurilor alternative privațiunii de libertate în Republica Moldova*, în *Studia Universitas. Revista Științifică a Universității de Stat din Moldova*, Chișinău, 2007, nr. 6.
11. *Îndreptarea Legii 1642*, Editura Academiei RPR, București, 1962.
12. *Istoria Românilor*, vol. 5, Editura Enciclopedică, București, 2003.
13. Neculce Ion, *Letopisețul Țării Moldovei*, Editura Litera Internațional, Chișinău-București.
14. Popescu Alexandra-Marcela, *Cîteva considerații privind învinuirea de hiclenie în Moldova medievală*, în *Cercetări Istorice*, Editura Palatul Culturii, Iași, 2010.

⁸⁴ Giurescu Constantin C., *Istoria Românilor*, vol. III, 2, Fundația Regală pentru literatură și artă, București, 1943, pp. 499-500.

15. Ureche Grigore, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P.P. Panaitescu, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1955.
16. Zabolotnaia Lilia, *Femeia în relațiile de familie în Țara Moldovei în contextul european până la în sec. XVIII-lea*, Editura Pontos, Chișinău, 2011.

Keywords: *penalties, punishments, sanctions, XVIIth century, Vasile Lupu, Moldavia, Matei Basarab, Wallachia, the Middle Ages.*

THE SANCTIONS IN MOLDAVIA AND WALLACHIA IN THE MIDDLE AGES

(Abstract)

From ancient times, the key question arises, namely, whether society has the right to punish. If so, then what is the foundation of the right to punish, what justifies and legitimizes these grounds, what justifies society to punish, etc. Namely, we are going to discuss in this paper the following issues: responsibility and irreconcilability, the nature, the functions and the purpose of the punishment, the manner of execution of the punishments, the conditions and the limits of the punishment, the mind of the criminal, the crime and the organization of the fight against it, the antisocial orientation of the personality of the offender.